

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

30.06.2026. Nr. 6-1/465

Labklājības ministrijai
DEFAULT@90000022064

Par aprūpes mājās pakalpojumu bērniem ar invaliditāti

Tiesībsarga birojā ir izskatīts iesniegums, kurā norādīts uz atšķirīgu praksi Latvijas pašvaldībās un ierobežojumiem aprūpes mājās pakalpojuma saņemšanā bērniem ar invaliditāti.

Bērniem ar invaliditāti, kuriem ir izsniegts Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu valsts komisijas atzinums par īpašas kopšanas nepieciešamību, ir tiesības saņemt aprūpes mājās pakalpojumu. Minētais pakalpojums tiek nodrošināts saskaņā ar Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumu, Ministru kabineta 2021. gada 18. maija noteikumiem Nr.316 "Noteikumi par asistenta, pavadona un aprūpes pakalpojumu personām ar invaliditāti" un pašvaldības saistošajiem noteikumiem. Aprūpes mājās pakalpojuma maksimālais apjoms bērnam parasti ir līdz 80 stundām mēnesī.¹ Pakalpojuma piešķiršanas kritērijus nosaka pašvaldības savos saistošajos noteikumos. Līdz ar to aprūpes mājās pakalpojuma saņemšanas iespējas bērniem atšķiras dažādās pašvaldībās.

Iesnieguma izskatīšanas laikā konstatēts, ka ir pašvaldības, piemēram, Rīgas valstspilsētas pašvaldība, Ādažu novada pašvaldība, kurās aprūpes mājās pakalpojumu bērnam var sniegt arī pirmās pakāpes radnieki (tostarp vecāks) vai vienas mājsaimniecības locekļi. Savukārt citās pašvaldībās, piemēram, Saulkrastu novada pašvaldība, Ķekavas novada pašvaldība, Olaines novada pašvaldība, Rēzeknes novada pašvaldība, noteikts, ka aprūpes mājās pakalpojumu nevar sniegt vienā mājsaimniecībā dzīvojoši taisnās līnijas radnieki (likumiskie pārstāvji, vecmāmiņas, vectēvi) vai citas pilngadīgās personas. Ir pašvaldības, piemēram, Jūrmalas valstspilsētas pašvaldība, kurās pakalpojumu piešķir tikai tad, ja bērna vecāki strādā vai mācās, vai arī izmanto sociālos

¹ [Ministru kabineta 2021. gada 18. maija noteikumi Nr.316 "Noteikumi par asistenta, pavadona un aprūpes pakalpojumu personām ar invaliditāti"](#), 44.punkts. (aplūkots 29.06.2026.).

pakalpojumus (piemēram, apmeklē dienas centru), vai veselības pakalpojumus. Citās pašvaldībās, piemēram, Bauskas novada pašvaldība, aprūpes mājās pakalpojumu piešķir, lai vecāk varētu apmeklēt vienreizēju pasākumu un saturīgi pavadīt brīvo laiku.

Šādi atšķirīgie kritēriji pašvaldībās nostāda ģimenes, kuras audzina īpaši kopjamus bērnus, atšķirīgā situācijā attiecībā uz aprūpes mājās pakalpojuma pieejamību atkarībā no dzīvesvietas, lai gan ģimeņu vajadzības pēc nepieciešamā atbalsta ir līdzīgas.

2021. gadā, stājoties spēkā izmaiņām normatīvajā regulējumā, ar kurām tika ieviests aprūpes pakalpojums bērniem ar invaliditāti², Labklājības ministrija izstrādāja ieteikumus aprūpes pakalpojuma nepilngadīgām personām ar invaliditāti no 5 līdz 18 gadu vecumam nodrošināšanai³. Ieteikumos pašvaldībām tika sniegts skaidrojums, ka aprūpes pakalpojuma sniegšanai būtu nosakāms nosacījums, ka pakalpojumu nevar sniegt bērna pirmās pakāpes radnieki un vienas mājsaimniecības locekļi. Jau 2021. gadā tiesībsargs vērsa Labklājības ministrijas uzmanību, ka aprūpes pakalpojumam paredzētais atalgojums un maksimāli pieļaujamais stundu apjoms samazina pievilcību potenciālajiem pakalpojuma sniedzējiem un tas var negatīvi ietekmēt aprūpes pakalpojuma pieejamību bērniem. Labklājības ministrija tika aicināta, sniedzot skaidrojumu par jaunā regulējuma piemērošanu, informēt pašvaldības par tiesībām un nosacījumiem saistošajos noteikumos noteikt elastīgāku regulējumu par aprūpes pakalpojuma sniegšanas organizēšanu, saskaņā ar kuru pakalpojumu varēs sniegt arī bērna vecāks.⁴ Labklājības ministrija ieteikumus papildināja, vēršot pašvaldību uzmanību uz nepieciešamību ņemt vērā situāciju darba tirgū aprūpes pakalpojumu nodrošināšanas jomā, kā arī aprūpējamās personas spēju pieņemt citus cilvēkus, kas iesaistās viņa aprūpē. Tādejādi pašvaldībās tika informētas par tiesībām saistošajos noteikumos noteikt elastīgākus nosacījumus par aprūpes pakalpojuma sniegšanas organizēšanu, saskaņā ar kuru aprūpes pakalpojumu varētu sniegt arī kāds no bērna ar invaliditāti vecākiem.

Lai gan Labklājības ministrijas ieteikumi satur skaidrojumu par pašvaldību tiesībām objektīvi pamatotos gadījumos noteikt, ka aprūpes pakalpojumu bērnam ar invaliditāti var sniegt arī kāds no vecākiem, lielākā daļa pašvaldību šādu iespēju savos saistošajos noteikumos nav paredzējušas. Prakse arī liecina, ka joprojām pastāv grūtības atrast aprūpes mājās pakalpojuma sniedzējus. Līdz ar

² [2020. gada 23.novembra likums "Grozījumi Invaliditātes likumā"](#) un [Ministru kabineta 2021. gada 18.maija noteikumi Nr.316 "Noteikumi par asistenta, pavadona un aprūpes pakalpojumu personām ar invaliditāti"](#).

³ [Labklājības ministrijas ieteikumi pašvaldību sociālajiem dienestiem par aprūpes pakalpojumu nepilngadīgām personām ar invaliditāti no 5 līdz 18 gadu vecumam.](#) (aplūkots 29.06.2026.)

⁴ Tiesībsarga biroja 2021. gada 22. jūnija vēstule Nr. 6-1/377.

to pašvaldībās, kurās vecākiem nav atļauts sniegt aprūpes pakalpojumu savam bērnam, var veidoties situācijas, kad bērnam un viņa ģimenei nepieciešamais atbalsts faktiski nav pieejams. Tiesībsarga birojs papildus vērš uzmanību, ka atšķirībā no aprūpes mājās pakalpojuma normatīvais regulējums par asistenta pakalpojumu neparedz aizliegumu bērna vecākam sniegt asistenta pakalpojumu savam bērnam. Arī asistenta pakalpojumu bērniem ar invaliditāti un īpašas kopšanas nepieciešamību bieži nodrošina tieši vecāki vai citi tuvinieki, jo potenciālie pakalpojuma sniedzēji nevēlas strādāt par piedāvāto darba samaksu, darbs nav uzskatāms par pievilcīgu.

2024. gada 4. decembrī stājās spēkā grozījumi Invaliditātes likumā⁵, ar kuriem no Invaliditātes likuma tika izslēgtas tiesību normas, kas attiecas uz aprūpes pakalpojumu bērniem ar invaliditāti, jo aprūpes mājās pakalpojuma saturu un nodrošināšanu bērniem nosaka Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums, Ministru kabineta 2017. gada 13. jūnija noteikumi Nr.338 "Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem" un Ministru kabineta 2021. gada 18. maija noteikumi Nr.316 "Noteikumi par asistenta, pavadona un aprūpes pakalpojumu personām ar invaliditāti". Tiesībsarga birojs konstatēja, ka Labklājības ministrijas 2021. gadā izstrādātie ieteikumi aprūpes pakalpojuma nepilngadīgajām personām ar invaliditāti no 5 līdz 18 gadu vecumam nodrošināšanai, kas publiski pieejami Labklājības ministrijas tīmekļvietnē, nav pārskatīti ilgu laiku, tostarp tajos joprojām ir atsauces uz tiesību normām, kas vairs nav spēkā.

Saskaņā ar Tiesībsarga likuma 11. panta 4. punktu viena no tiesībsarga funkcijām ir jautājumos, kas saistīti ar cilvēktiesību un labas pārvaldības principa ievērošanu, atklāt trūkumus tiesību aktos un to piemērošanā, kā arī veicināt šo trūkumu novēršanu. Savukārt Bērnu tiesību aizsardzības likuma 65.² panta 3. punkts nosaka, ka tiesībsargs iesniedz priekšlikumus, kas veicina bērna tiesību ievērošanu. Ņemot vērā minēto, lūdzam Labklājības ministriju aktualizēt ieteikumus par aprūpes mājās pakalpojumu bērniem ar invaliditāti, nodrošinot to atbilstību spēkā esošajam regulējumam, kā arī informēt par tiem pašvaldības. Vienlaikus, ņemot vērā Labklājības ministrijas kompetenci personu ar invaliditāti vienlīdzīgu iespēju un sociālās aprūpes jomā, aicinām Labklājības ministriju izvērtēt pašvaldībās pastāvošo atšķirīgo praksi un rosināt pašvaldības izvērtēt savos saistošajos noteikumos noteiktos aprūpes mājās pakalpojuma piešķiršanas un organizēšanas nosacījumus, vēršot uzmanību uz iespēju paredzēt elastīgāku regulējumu gadījumos, kad objektīvu apstākļu dēļ aprūpes pakalpojumu bērnam varētu sniegt arī kāds no viņa vecākiem. Tāpat, lai veicinātu vienotu pieeju aprūpes mājās pakalpojuma nodrošināšanā un vienlīdzīgāku pakalpojuma pieejamību bērniem ar

⁵ [Likums "Grozījumi Invaliditātes likumā"](#), pieņemts 07.11.2024., stājās spēkā 04.12.2024. (aplūkots 30.06.2026.)

invaliditāti neatkarīgi no viņu dzīvesvietas, aicinām Labklājības ministriju rosināt pašvaldības izvērtēt iespēju paredzēt plašāku aprūpes mājās pakalpojuma izmantošanas mērķu loku, neaprobežojot pakalpojuma piešķiršanu tikai ar gadījumiem, kad vecāki ir nodarbināti, mājās, izmanto sociālos vai veselības aprūpes pakalpojumus.

Par rekomendāciju izpildi lūdzam informēt **līdz 2026. gada 30. septembrim.**

Ar cieņu

tiesībsardzes pilnvarojumā

Bērnu tiesību nodaļas vadītāja

Laila Grāvere